

Innst. 379 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 8:122 S (2012–2013)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen

Til Stortinget

Sammendrag

Forslagsstillerne viser til at Sivilombudsmannen har som formål å sikre at offentlige myndigheter (kommuner, fylkeskommuner og staten) ikke begår urett mot den enkelte borger. Sivilombudsmannen kan undersøke de aller fleste typer saker og forhold som offentlige myndigheter har behandlet og avgjort. Klager kan rettes både mot forvaltningsorganene og mot tjenestemenn som behandler sakene.

Private tvister faller utenfor arbeidsområdet, også når det offentlige er part i rent privatrettslige forhold.

Normalt skal Sivilombudsmannens kontroll være etterfølgende. Det betyr at forvaltningen selv skal ha mulighet til å ordne opp og ta endelig standpunkt til saken før det klages til Sivilombudsmannen.

Forslagsstillerne viser til at Sivilombudsmannen ikke selv kan treffe bindende avgjørelser eller omgjøre avgjørelser truffet av forvaltningen. Sivilombudsmannen kan heller ikke gi rettslig bindende instruks til myndighetene. Dersom ombudsmannen er uenig med forvaltningen, kan ombudsmannen kun si sin mening som kan munne ut i kritikk av, henstillinger til og anbefalinger overfor myndighetene. Ombudsmannen kan peke på at det er begått feil eller forsømmelse fra et forvaltningsorgan eller en tjenestemann og henstille til at dette rettes opp.

I praksis retter myndighetene seg som oftest etter Sivilombudsmannens henstillinger og anbefalinger. Dersom forvaltningen er uenig, har Sivilombudsmannen en siste mulighet til å anbefale søksmål.

Etter dagens ordning må vedkommende saksøker selv finne frem til aktuelle advokater som kan ta saken. Dersom Sivilombudsmannen kunne opptre som hjelpeintervenient, ville saken bli raskere og bedre opplyst og behandlet. Sivilombudsmannen kjenner saken fra før og slipper det forarbeidet en ny advokat må gjøre for å få tilstrekkelig innsikt i saken.

Hjelpeintervenient er en tredjeperson som har rettslig interesse av at den ene parten vinner og opptre som en støtte for denne. Hjelpeintervenienten er ikke part i saken, men opptre i saken og utøver visse rettigheter mer eller mindre på linje med en part.

Dersom Sivilombudsmannen hadde hatt anledning til å opptre som hjelpeintervenient, ville dette etter forslagsstillerne syn ha en oppdragende effekt på forvaltningen som da vet at Sivilombudsmannen kan bli part i saken. Det ville også føre til at en får flere riktige avgjørelser.

Forslagsstillerne peker på at etter dagens regler kan Sivilombudsmannen være med på å dekke saksomkostningene til saksøker når han anbefaler søksmål. Prosserisikoen knyttet til motpartens saksomkostninger kan etter dagens regler ikke dekkes. Dette gjør at saker ikke fremmes selv om Sivilombudsmannen anbefaler dette. Dessuten er det en svært kort søksmålsfrist på kun én måned for klager til å ta stilling til et eventuelt søksmål.

Når Sivilombudsmannen anbefaler søksmål, bør saksøker etter forslagsstillerne syn slippe å betale motpartens, dvs. statens, saksomkostninger. Dette kan ordnes ved at tvistemålslovens regler endres slik at saksøker ikke kan ilegges saksomkostninger når Sivilombudsmannen opptre som hjelpeintervenient eller har anbefalt søksmål.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen ved å tillate at Sivilombudsmannen opptrer som hjelpeintervenient ved søksmål.
2. Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag om nødvendige endringer som hindrer idømmelse av saksomkostninger i saker hvor Sivilombudsmannen har anbefalt søksmål.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Rune Henriksen, Martin Kolberg og Khalid Mahmood, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Terje Halleland og Ulf Erik Knudsen, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Eli Hovd Prestegården, fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen (Dokument 8:122 S (2012–2013)). Det foreslås å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen, ved 1) å tillate at Sivilombudsmannen opptrer som hjelpeintervenient ved søksmål, og 2) å lovfeste at personer ikke idømmes saksomkostninger i saker hvor Sivilombudsmannen har anbefalt søksmål. En hjelpeintervenient er en tredjeperson som gjør rettsaken bedre opplyst og informert. Hjelpeintervenienten, eller partshjelperen, er ikke en egen advokat for saksøker, men en tredjeperson som opptrer som støtte for den ene parten.

Komiteen er positiv til at Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen styrkes i tråd med forslagsstillernes intensjon om hjelpeintervenient eller partshjelper og støtter forslaget om å be regjeringen fremme nødvendige lovforslag. Det vil i praksis dreie seg om svært få saker i året. Komiteen forutsetter derfor at Sivilombudsmannens samlede budsjetter ikke endres av dette.

Komiteen viser til forslaget om å lovfeste at personer ikke idømmes saksomkostninger i saker hvor Sivilombudsmannen har anbefalt søksmål. Komiteen støtter intensjonen i dette forslaget, men mener en lovfesting ikke er nødvendig. Komiteen viser i den forbindelse til Innst. 264 S (2009–2010) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Sivilombudsmannens årsmelding for 2009, hvor det heter at:

«Komiteen viser til at ombudsmannen i noen enkeltsaker, på grunnlag av hans oppfatning av saken, anbefaler klagere å gå til rettssak. Komiteen vil påpeke at selv om ombudsmannen i slike saker har klare oppfatninger av hvordan utfallet av en slik sak burde bli, vil det alltid eksistere en økonomisk risiko for saksøker, blant annet i form av at saksøker må betale saksomkostninger for motparten. Komiteen mener at i de enkelttilfeller hvor ombudsmannen skriftlig anbefaler klagere å gå til sak, og saksøker likevel blir idømt å dekke motpartens saksomkostninger, skal det offentlige ettergi dette. Komiteen ber regjeringen sette i verk en slik praksis.»

I brev til Stortinget 27. april 2011 beskriver Justis- og politidepartementet hvordan dette følges opp:

«I medhold av Stortingets vedtak 10. februar 1988 og kongelig resolusjon 3. september 2010 er departementene og Statens innkrevingsentral (SI) gitt fullmakt til å ettergi sakskostnader tilkjent staten i sivile saker og straffesaker når *særlige forhold* taler for det. Justisdepartementet har gitt retningslinjer for behandlingen av slike saker i rundskriv G-09/2010. Sakskostnader fra søksmål som er anbefalt av Sivilombudsmannen er ikke særskilt omtalt i retningslinjene. Justisdepartementet vil utarbeide et tillegg til eller endring av rundskrivet slik at dette blir gjort.»

Komiteen mener intensjonen i forslaget vil være ivarettatt når departementet endrer retningslinjene slik at saksomkostninger i saker hvor Sivilombudsmannen anbefaler søksmål skal ettergis, og forutsetter at retningslinjene endres som forutsatt så raskt som mulig.

Komiteen viser til at en enstemmig komité i 2009 har bedt regjeringen sette i verk en praksis hvor det skal ettergis idømte saksomkostninger i saker hvor Sivilombudsmannen anbefaler søksmål, men at det fortsatt ikke er gjennomført. Komiteen mener det er kritikkverdig.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen ved å tillate at Sivilombudsmannen opptrer som hjelpeintervenient ved søksmål.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 28. mai 2013

Anders Anundsen

leder

Hallgeir H. Langeland

ordfører

